

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

КЊ. I св. 3-4

БЕОГРАД
1950

САДРЖАЈ

	Страна
1. Уредништво: Уз педесетогодишњицу наставничког рада прозе- сора А. Белића	73
2. А. Белић: Напомене о данашњим задацима књижевног језика	75
3. М. Стевановић: Синтаксичка и стилска вредност предлога с	108
4. Р. Бошковић: Придеви типа <i>ораћи</i>	116
5. Драг. Живковић: Питање практичности новог начина стављања запете	132
6. А. Б. Поводом претходног чланка	138
7. В. М. Мићовић: О народним речима за „зихернаду“	142
8. Б. Милановић: „Присуствовати“ и „бити присутан“	146
9. Св. Марковић: „Ђорав“ и „слеп“	151
10. Гл. Елезовић: 1. Абдест, абдес, авдест, авдес и сл.; аваз	154
2. Још неколико речи о <i>адраповцу</i>	160
11. Језичке поуке:	163 — 168

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир
Алексић, др Михаило Стевановић, др Радосав Бошко-
вић, Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић.

Научна Рибита

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1950

слуга. Таква су имена исламско-турска: Авдија ('*Abdi*), Авдураман ('*Abd-ur-rahman*), Авдураим ('*Abd-ur-rahim*) и др.

Између свих ових примера који су арапског порекла или су образовани по правилима арапског језика, колико ја знам, умешао се један једини пример који је персиског порекла, то је овај наш *ab-dest*. Како се то могло десити? Стицајем околности да је први слог и прва компонента *ab* последована другом компонентом *dest* код нас, где се није имало осећања за разлику између *ab+dest* и '*Abd-ul-lah*, схваћено је као да се и реч *abdest* састоји из компонената *abd-es*. Па као што је од '*Abd-ur-rahman* начињена Авдураман, тако је и од *abdest*, *abdes* начињен авдесџ, авдес. Овамо би дошли још и ови примери: Авдија од '*Abdi*, Авдиљ од *Abdul-lah*.

*

Аваз м. У речнику Југ. Академије означена је као турска реч *avaz*, а значи глас, човечији или животињски. У турским речницима, међутим, ова се реч води као персиска и гласи *āvāz* са значењем: високи глас, крик, запомагање, одјек; *has avaz* добар глас, радосна вест; *bed avaz* непријатан, немио глас.

У зап. турском или османлиском тур. реч *avaz* значи: гласно звати, викати. У перс. као и тур. има и реч *avaza* са истим значењем: ратни поклич, грмљавина грома.

Гл. Елезовић

2.

ЈОШ НЕКОЛИКО РЕЧИ О АДРАПОВЦУ

Кад сам у прошлом броју *Нашег језика*, стр. 58—60, покушао да изнесем своју претпоставку о пореклу ове речи код нас, ја нисам знао да је то исто кушао пре мене и проф. Светислав Вуловић у *Годишњици* Н. Чулића, књ. XIV, Београд, 1894, стр. 241—242.

Иако није имао на расположењу картотеку Института за српски језик САН, он је добро запазио да се та, а с њом и остале сродне речи, с десне стране Саве много ређе чују.

У вези са овом речи картотека Института нема један податак који се налази у *Novo uređenom naškom kalendaru* за 1845 год., који, очевидно, ни Даничић није забележио, а који је Вуловић у овој белешци, о којој говоримо, навео. То је да су се „адраповци звали у нашим земљама у старо време

Тренкови пандури, посла су фрајкори код нас ово име задобили”.

На основу овога податка Вуловић је схватио да је у нас реч *адраповаци* имала више морално него стварно значење. Зато што су Тренкови пандури у време аустрискога рата за наследство у Шлезиви и Баварској били на злу гласу, то им је назив *адраповаци*, *адраповци* по његову мишљењу могао доћи пре од тога какви су били и како су се владали него како су били обучени. Њихово владање, каже Вуловић, било је тако ужасно да су називани били атросес (талијан. атросе). Због тога он мисли да се од те талијанске речи „подсмевком и народном етимологијом, с алузијом и на глагол *драпати се* начинила ова реч у нашем језику. Другим речима, од *атросе* начињена је *адрапове*! Вуловићу се учинило да је ова његова комбинација о постанку речи *адраповаци* вероватнија од Даничићевог *Haderlumpе*, а мени се опет чини да је моја комбинација о постанку ове речи од грчке τδ αὐδράποδον вероватнија и убедљивија.

*

Кад сам и ову допуну већ био написао, један ми пријатељ скрену пажњу на недељни часопис *Седмицу*¹⁾ који је излазио у Н. Саду од 1852—1858 г. у редакцији д-ра Данила Медаквића, у коме је, у бр. 30 од 12 авг. 1856 год., 31 од 19 авг. и 32 од авг. 1856 год. неки анонимни писац објавио чланак: *Неколико речи о шурскомъ и уошшѣ сѣранимъ речима у србскомъ говору*, па је тим поводом у бр. 37 од недеље 30 септ. 1856 П. Матић написао чланак: *Јошѣ нешшѣ о сѣранимъ речима у србскомъ езыку* и у њему поред читавог низа сасвим произвољних претпоставака о пореклу многих речи у нашем језику навео је и реч *адраповаци*.

И он је дошао на претпоставку да је та реч грчког порекла. Но она по њему долази од грчке ἀτράτος која значи: *via, seita* (пут, стаза). Од ње има и глаг. ἀτράτίζω *semitam*

¹⁾ Ст. Станојевић, *Народна енциклопедија*, књ. IV, стр. 104, s. v *Седмица*.

sequor (идем путањом), дакле: *semitam sequens* (који иде стазом), „а не, каже он, одъ *одрианаца*, као што самъ негде читао“.

Мислим да није потребно доказивати да је и та комбинација врло проблематична, јер треба имати живу машту, па да се из „онога који следи стазу“ изведе наш *адрайовац*.

Г. А. Елезовић